

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı:1994/4

Karar Sayısı:1994/23

Karar Günü:21.3.1994

R.G. Tarih-Sayı:R.G.'de yayımlanmamıştır. (Red)

İPTAL İSTEMİNDE BULUNANLAR :

1) Mehmet Hatip Dicle

Diyarbakır Milletvekili

Vekilleri Av. Hasip Kaplan

Av. Feridun Yazar

Av. Yusuf Alataş

Av. M. Nuri Özmen

2) Zübeyir Aydar Siirt Milletvekili

Naif Güneş Siirt "

Remzi Kartal Van "

Ali Yiğit Mardin "

Selim Sadak Şırnak "

Mahmut Kılıç Adıyaman "

Sedat Yurtdaş Diyarbakır "

İPTAL İSTEMİNİN KONUSU : Diyarbakır Milletvekili M. Hatip Dicle'nin yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında, Anayasa ve Adalet Komisyonlarından kurulu Karma Komisyonca hazırlanan raporun Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 3.3.1994 günlü 79 uncu birleşiminde aynen kabul edilmesine ilişkin 298 sayılı kararın, Anayasa'ya ve İçtüzük hükümlerine aykırılığı savıyla, Anayasa'nın 85. ve 2949 sayılı Yasa'nın 34. maddeleri uyarınca iptali istemidir.

I- OLAY

Diyarbakır Milletvekili M. Hatip Dicle'nin 19.9.1992 gününde yapılan 2. Halkın Emek Partisi Olağanüstü Kongresinde ve bu kongre öncesinde yaptığı konuşmaları, yerli ve yabancı basına verdiği beyanatları, Türk Ceza Yasası'nın 125. maddesinde öngörülen devlet topraklarının tamamını veya bir kısmını yabancı bir devletin hâkimiyeti altına koymaya veya Devletin istiklâlini tenkise veya birliğini bozmaya veya Devletin hâkimiyeti altında bulunan topraklardan bir kısmını Devlet idaresinden ayırmaya yönelik harekette bulunma suçu niteliğinde görülerek; Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı'nca düzenlenen 1992/3 esas sayılı fezleke ile dava açılması için, adı geçen milletvekilinin yasama dokunulmazlığının kaldırılması istenmiştir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Anayasa ve Adalet Komisyonlarından kurulu Karma Komisyon, 23.12.1993 günü Diyarbakır Milletvekili Hatip Dicle hakkındaki I. Hazırlık Komisyonu raporu ile adı geçenin yazılı savunmasını inceledikten sonra, yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına karar vermiştir. TBMM Genel Kurulunda aynen benimsenen bu karar üzerine, M. Hatip Dicle ve Diğer Milletvekilleri M. Hatip Dicle'nin dokunulmazlığının kaldırılmasına ilişkin TBMM kararının iptalini istemişlerdir.

II. İPTALİ İSTENİLEN TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ KARARI

Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu'nun 3.3.1994 günlü, 298 sayılı ve aynı gün 21866 Mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan kararı aynen şöyledir:

"Diyarbakır Milletvekili Hatip Dicle'nin yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına dair Anayasa ve Adalet Komisyonlarından Kurulu Karma Komisyonca hazırlanan ilişikteki rapor, Genel Kurulun 3.3.1994 tarihli 79 uncu birleşiminde kabul edilmiştir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Başkanlığınızca, 20.1.1993 tarihinde Komisyonumuza gönderilen, Mardin Milletvekilleri Ahmet TÜRK, Mehmet Sincar ve Ali Yiğit, Adıyaman Milletvekili Mahmut Kılınç, Şırnak Milletvekilleri Mahmut Alnak, Orhan Doğan ve Selim Sadak, Diyarbakır Milletvekilleri Hatip Dicle, Leyla Zana, Mahmut Uyanık ve Sedat Yurtdaş, Muş Milletvekilleri Sırrı Sakık, Mehmet Emin Sever ve Muzaffer Demir, Batman Milletvekili Nizamettin Toğuş, Siirt Milletvekilleri Zübeyir Aydar ve Naif Güneş ve Van Milletvekili Remzi Kartal'ın yasama dokunulmazlıklarının kaldırılması hakkında Başbakanlık Tezkeresi Komisyonumuzun 11.11.1993 tarihli toplantı gündemine alınmış ve İttüzüğün 109 uncu maddesine göre kurulan Hazırlık Komisyonuna incelenmek üzere verilmiştir.

Komisyonumuzun 23.12.1993 tarihli toplantısında, Başbakanlık Tezkeresi ekinde sunulan dosya ile Hazırlık Komisyonunun Raporu incelenmiştir. Diyarbakır Milletvekili Hatip Dicle savunma için davet edilmesine rağmen gelmediğinden, dosya üzerinden karar verilmiştir.

Hazırlık Komisyonu Raporunda da belirtildiği gibi, Mardin Milletvekili Mehmet Sincar'ın 4.9.1993 tarihinde vefat ettiğini gözönüne alan Komisyonumuz; adı geçen milletvekili hakkında karar verilmesine gerek olmaması nedeniyle incelemelerini diğer milletvekilleri üzerinde yapmıştır.

Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığınca 16.12.1992 tarih ve Hazırlık: 1992/309; Fezleke: 1992/3 sayı ile hazırlanan dosyada; yukarıda isimleri sayılan milletvekillerinin 19.9.1992 tarihinde yapılan 2 nci Halkın Emek Partisi Olağanüstü Kongresinde ve ayrıca bu kongre öncesinde ve sonrasında yaptıkları konuşmalarda, yerli ve yabancı basına verdikleri beyanatlarda, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin birliğini bozmak ve Devletin hâkimiyeti altında bulunan topraklar üzerinde müstakil bir Kürt Devleti kurulmasını sağlamak gayesi ile Türkiye Cumhuriyeti Devletini Kürt kökenli vatandaşları katletmekle suçlayarak, halkı yasa dışı PKK örgütü ile birlikte Devlete karşı kışkırttıkları iddia edilmektedir.

Komisyonumuz, bu dosyayı, isnad edilen fiilin niteliğine göre ve içinde bulunduğumuz dünya ve yurt şartları ve en önemlisi de bölücülük hareketinin ulaştığı bu günkü durumu ve neticelerini göz önüne alarak değerlendirmiş, ancak, dosyada adı geçen milletvekillerinin durumlarını, konuşma ve eylemlerini dikkate alarak ayrı ayrı incelenmesini ve bu inceleme neticesinde de ayrı ayrı karara bağlanmasını kabul etmiştir.

Bilindiği gibi, Anayasanın 83 üncü maddesinin birinci fıkrası uyarınca milletvekillerinin, Meclis çalışmalarındaki oy ve sözlerinden, mecliste ileri sürdükleri düşüncelerinden, Genel Kurul tarafından ayrıca bir karar alınmadıkça bunları meclis dışında tekrarlamaktan ve açığa vurmaktan sorumlu tutulamayacakları esastır.

Karma Komisyon, incelemelerinde; Anayasanın 83 üncü madde sinde ifade edilen "dokunulmazlık ilkesinin" milletvekillerinin yasama görevlerini gereği gibi yerine getirebilmelerini sağlamak amacıyla düzenlendiğini, bu şekilde farklı bir statüye tabi tutmanın amacının onları imtiyazlı ve hukukun üstünde bir grup haline getirmek olmadığını, demokrasinin Devleti yıkmak, ülkeyi bölmek için bir araç olarak kullanılamayacağını, ayrıca, Anayasanın 14 üncü maddesinde ifade edildiği gibi, Anayasada yer alan hak ve hürriyetlerden hiç birinin Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü bozmak amacıyla kullanılamayacağını, bu yasaklara aykırı hareket edenler hakkında uygulanacak müeyyidelerin kanunla düzenleneceğini göz önüne almıştır.

Karma Komisyon, Diyarbakır Milletvekili Hatip Dicle'nin Gündemde bulunan aynı suç isnadları ile hazırlanan diğer dosyalarını da bu dosya ile birlikte değerlendirdiğinde, yaptığı her konuşma ve çalışmalarında Türkiye Cumhuriyetinin birliğini bozmaya yönelik bir ısrarın içerisinde bulunduğunu tespit etmiştir.

Bu nedenlerle, Devletin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmeye yönelik bu isnad karşısında, demokrasinin Devleti yıkmak, ülkeyi bölmek için bir araç olarak kullanılamayacağı düşüncesinden hareketle Türkiye Büyük Millet Meclisinin manevî şahsiyetinin korunması, kamu düzeni ve kamu yararı açısından gecikilmeksizin kararı yargı organlarının vermesinin doğru olacağı görüşünde birleşen Karma Komisyon; Diyarbakır Milletvekili Hatip Dicle Hakkında Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığınca 16.12.1992 gün ve Hazırlık: 1992/309; Fezleke: 1992/3 sayı ile açılan soruşturmanın bitirilebilmesi için yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına karar vermiştir.

Raporumuz Genel Kurulun onayına sunulmak üzere Yüksek Başkanlığa saygıyla arz olunur."

III- BİRLEŞTİRME

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 3.3.1994 günlü, 298 sayılı kararının iptali istemi ile Milletvekilleri Zübeyir Aydar, Naif Güneş, Remzi Kartal, Ali Yiğit, Selim Sadak, Mahmut Kılınc ve Sedat Yurtdaş tarafından Anayasa'nın 85. ve 2949 sayılı Yasa'nın 32. ve 34. maddeleri uyarınca yapılan başvuruya ilişkin 1994/36 Esas sayılı dosya ile TBMM'nin aynı gün ve sayılı kararının iptali istemi ile M. Hatip Dicle vekilleri tarafından yapılan iptal başvurusuna ilişkin 1994/4 Esas sayılı dosyalardaki başvuruların Millet Meclisi Genel Kurulu'nun 3.3.1994 günlü, 298 sayılı kararına yönelmiş olma sı, başvuruların 7.3.1994 gününde yapılmış bulunması, dosyaların her ikisinin de Milletvekili M. Hatip Dicle'ye ilişkin olması, getirilen belge ve bilgilerin her iki dosya için de ortak bulunması nedeniyle, incelemeyi de kolaylaştıracağı gözönünde tutularak dosyaların birleştirilmesine karar verilmiştir.

V- İNCELEME

İptal istemini kapsayan dilekçeler, hazırlanan rapor, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'ndan ve Adalet Bakanlığı'ndan getirilen belge ve bilgiler, konu ile ilgili Millet Meclisi Tutanak Dergileri, siyasî partilerin grup toplantı tutanakları, iptal istemine ilişkin Anayasa ve İçtüzük hükümleri ve öteki metinler okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A- Biçim Yönünden Aykırılık Savlarının İncelenmesi

1- Dokunulmazlıkların Kaldırılması Sürecinde Anayasanın 83. Maddesine Aykırı Davranıldığı Savı

İptal istemine ilişkin dilekçelerde, Anayasa'nın 83. madde sinin beşinci fıkrasına aykırı davranılarak siyasî parti gruplarında görüşme yapıldığı, açık ya da gizli kararlar alındığı, dokunulmazlığın kaldırılması sürecinin "siyasî amaçlarla" hızlandırıldığı ileri sürülmektedir.

Dokunulmazlığın kaldırılmasının siyasî parti gruplarında görüşülmesi ve karar alınması savı, biçimden çok özü ilgilendiren bir konudur. Bu nedenle bu sorunun esasa ilişkin incelemede tartışılması yerinde olacaktır.

2- Karma Komisyon Raporunun Genel Kurulda Öncelikle Görüşülmesi Savı

M. Hatip Dicle'nin yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına ilişkin rapor, hükümetin istemi üzerine, TBMM Genel Kurulu'nun 3.3.1994 günlü 79. Birleşiminde öncelikle görüşülmüştür.

İstemde bulunanlar tarafından dokunulmazlığın kaldırılmasına ilişkin görüşmede öncelik nedeninin olmadığı, Doğru Yol Partisi Grubunca bu konunun Meclis Genel Kurulu'nda öncelikle görüşülmesini sağlamak amacıyla Danışma Kurulu'nun toplantıya çağırılması ve karar alınmasının Anayasa ve İçtüzük hükümlerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

TBMM Genel Kurulu'nun konu ile ilgili görüşme tutanakları incelendiğinde, Anavatan Partisi ve Doğru Yol Partisi Gruplarınca, Danışma Kurulu'nun 28.2.1994 günlü toplantısında görüş birliği sağlanamadığı belirtilerek iki ayrı önerge ile verilen öncelikli görüşme teklifinin Genel Kurulun onayına sunulduğu anlaşılmaktadır.

TBMM İçtüzüğü'nün 50. maddesinin beşinci fıkrasında; Başkanlıkça gerek görülen hallerde Yedinci Bentteki işlerin (bunlar arasında komisyonlardan gelen diğer işler de bulunmaktadır) Görüşmeler sırasının Danışma Kurulu'nca Genel Kurula teklif olunabileceği, Hükümet, esas komisyonlar ve kanun teklifi sahipleri nin bu konu ile ilgili istemlerinin de Danışma Kurulu'nda görüşüleceği açıklanmıştır. 19. maddenin son fıkrasında ise, Danışma Kurulu'nun tespitine, teklifine veya görüş bildirmesine bağlanmış olan bütün hallerde, Danışma Kurulu, yapılan ilk çağrıda toplanamaz, oy birliğiyle tespit, teklif yapamaz veya görüş bildiremezse, Meclis Başkanı veya siyasî parti gruplarının ayrı ayrı, istemlerini doğrudan Genel Kurul'a sunabilecekleri öngörülmüştür.

Görülüyor ki, yasa tasarısı ve tekliflerinin yanısıra, komisyonlardan gelen diğer işlerin, Danışma Kurulunda görüşülerek Genel Kuruldaki gündem sırasının değiştirilmesine ilişkin istemler, Başkanlık, Hükümet, esas komisyonlar ya da yasa teklifi sahiplerince yapılabilmektedir.

Konunun TBMM Genel Kurulunda öncelikle görüşülmesi, Karma Komisyondan gelen işlerin, kırksekiz saat geçmeden gündemin 24. sırasına alınması, Genel Kurulun bu konuları sonuçlandırmak için 2 Mart 1994 günü toplanması, görüşmelerin tamamlanamaması halinde ise, 3 Mart 1994 günü çalışmalara devam edilmesini isteyen Başbakanlığın; 28.2.1994 günlü tezkeresi üzerine olmuştur. İçtüzüğün 53. maddesinde Genel Kurula sevk edilen bir komisyon raporu veya herhangi bir metnin, aksine karar alınmadıkça dağıtım tarihinden itibaren kırksekiz saat geçmeden görüşülemeyeceği ve bu süre geçmeden gündeme alınması, gündemdeki kanun tasarısı ve teklifleri ile komisyonlardan gelen diğer işlerden birine öncelik verilerek bu kısmın ilk

sırasına geçirilmesinin ise, Hükümet veya esas komisyon tarafından istenebileceği öngörülmüştür.

Yukarda açıklanan nedenlerle konunun TBMM Genel Kurulunda öncelikle görüşülmesinde İçtüzük hükümlerine aykırı bir durum bulunmamaktadır.

3- Komisyonlarda ve Genel Kuruldaki İnceleme ve Görüşme Yöntemlerine Uyulmadığı Savı

İptal istemine ilişkin dilekçelerde M. Hatip Dicle'nin dokunulmazlığının kaldırılmasına ilişkin dosyaların Komisyonların incelemesine elverişli gerekçe ve kanıtları içerip içermediğinin belli olmadığı; İçtüzüğün 109. maddesinin "bütün kağıtların incelenmesini" özellikle vurgulamış olmasının, alt komisyon incelemesinin son derece dikkatli ve ayrıntılı olması gereğini gösterdiği, ancak konunun ele alınış ve Meclis'e götürülüşündeki yaklaşımlar gözönüne alındığında İçtüzük gereğinin yerine getirildiği konusunda kuşku duyulduğu, aynı durumun Meclis görüşmelerinde de söz konusu olduğu ileri sürülmektedir.

TBMM'nin çalışmalarında ve kararlarında esas olan, konunun bütün yönleriyle ele alınabilmesi, milletvekillerinin görüşlerinin eksiksiz ortaya konulabilmesi ve kararların Meclis iradesini tartışmasız bir biçimde belirtici nitelikte olmasıdır.

Anayasa'da ve TBMM İçtüzüğü'nde, dokunulmazlığın kaldırılmasına özel bir önem verilmiştir. Anayasa'nın 85. madde sinde yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına ilişkin kararın Anayasa ve İçtüzük hükümlerine aykırılığı nedeniyle iptal isteminde bulunulabileceği öngörülmüş; TBMM İçtüzüğünde ise dokunulmazlığın kaldırılması isteminin önce komisyonlarda karara bağlanması zorunluluğu getirilmiştir.

İçtüzüğün 109. maddesinde; Hazırlık Komisyonu'nun bütün kağıtları inceleyip gerekirse o milletvekilini dinleyeceği, fakat tanık dinleyemeyeceği, raporunu göreve başlamasından itibaren en geç bir ayda vereceği, bu raporun Karma Komisyon'da da bir ayda incelenerek sonuçlandırılacağı belirtilmiştir.

Maddedeki "Bütün kağıtlar" ifadesi ile havale edilen belgelerin tümünün amaçlandığı, komisyonun elindeki belgeler bir kanıya varılmasına yeterli değilse, eksik bulunduğu ve gerekli gördüğü belgeleri getirebileceği ortadadır. Komisyonun yapacağı, delilleri takdir etmek ve suçun gerçekleşip gerçekleşmediğini araştırmak değil, suçlamanın ciddî bir nitelik taşıyıp taşımadığı yolunda bir sonuca varmaktır.

Hazırlık Komisyonu ve Karma Komisyon, çalışmalarında Anayasa ve İçtüzük hükümlerine uygun olarak raporlarını içtüzükte öngörülen bir aylık sürede tamamlamıştır.

Konunun Komisyonlarda ve Meclis Genel Kurulu'nda görüşülüp karara bağlanmasında Anayasa ve İçtüzük kurallarına aykırı bir yön bulunmamaktadır.

4- Komisyonlarda ve Genel Kurul'da Savunma Hakkının Gözardı Edildiği ve Kısıtlandığı Savı

İptal isteminde bulunanlar, komisyonlarda dokunulmazlıklarının kaldırılması istenen milletvekillerinin haklarındaki tüm dosyalar için savunmalarının alınmadığı, Meclis'teki görüşmelerde de savunma haklarını kullanmalarına tahammül gösterilmeyerek bu hakkın tam olarak kullanıldığı konusunda kuşkular yaratıldığı, görüşmeler devam ederken iki milletvekilinin gözaltına alınmış olmalarının da savunma hakkının kullanılmasını olumsuz yönde etkilediğini ileri sürmektedir.

Esas Sayısı:1994/4
Karar Sayısı:1994/23

Savunma hakkı, kişilerin temel haklarından biridir. Bu hakkın anlamını ve özünü yok edecek bir sınırlandırılmanın kişinin savunma hakkından yoksun bırakılması sonucunu doğuracağı kuşkusuzdur. Bu nedendir ki Anayasa 36 ncı maddesinde; "Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma hakkına sahiptir." denilmiştir.

TBMM İçtüzüğü'nün yasama dokunulmazlığının kaldırılması ve milletvekilliğinin düşmesi konusunu düzenleyen Yedinci Kısmında yer alan 111. maddesinde ise; "Dokunulmazlığının kaldırılması istenen milletvekili, isterse hazırlık komisyonunda, karma komisyonda ve Genel Kurul'da kendini savunur veya bir üyeye savundurur. Savunma için çağrıda bulunulan milletvekili davete uymazsa evrak üzerinde karar verilir. Son söz herhalde savunmanın"dır." denilerek, milletvekiline dokunulmazlığının kaldırılması sürecinin her evresinde de parlamentoda kendini savunma hakkının tanındığı görülmektedir.

Anayasa'nın ve TBMM İçtüzüğü'nün savunma hakkı ile ilgili yukarıda belirtilen hükümleri, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi'nin 6. maddesi ile koşutluk göstermekte, yasama dokunulmazlığının kaldırılmasında, suçlanan milletvekiline İçtüzük hükümleri ile parlamentoda da savunma hakkı tanınması ve bunun uygulanması 1961 Ana yasası döneminden beri süregelen bir uygulamadır. Nitekim bu konu, 1961 Ana yasası döneminde Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü'nün 142., bugün uygulanmakta olan 5.3.1973 günlü Millet Meclisi İçtüzüğü'nün de 111. maddelerinde düzenlenmiştir.

Olayda, M. Hatip Dicle'ye TBMM Komisyonlarında ve Genel Kurulu'nda dokunulmazlığın kaldırılması istemine neden olan eylemlere karşı savunma hakkını kullanabilmesi için gerekli hukuksal olanığın sağlandığı görülmüştür. Diyarbakır milletvekili M. Hatip Dicle I. Hazırlık Komisyonu tarafından İçtüzüğün 109. maddesi uyarınca 9.12.1993 günü dinlenilmek üzere davet edilmiş, ancak mazeret bildirmesi nedeniyle dinlenilme ertelenmiştir. İlgili savunmasını 13.12.1993 gününde yapmıştır. Komisyon savunmadan sonra dosya üzerindeki incelemesini İçtüzük'te belirtilen bir aylık süre nin dolduğu 16.12.1993'de bitirmiştir. İlgili hakkındaki Hazırlık Komisyonu raporu ve eklerinin Karma Komisyona gelmesi üzerine, Karma Komisyon Başkanı Komisyon üyelerine Hazırlık Komisyonu raporlarını 23.12.1993'de gündeme aldığını bildirmiştir. Belirtilen günde M. Hatip Dicle hakkındaki Hazırlık Komisyonu raporu ile ilgilinin yazılı savunması okunduktan sonra, dokunulmazlığının kaldırılması yolundaki Rapor oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

M. Hatip Dicle'nin, yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına ilişkin Karma Komisyon Raporunun Mecliste görüşüldüğü 3.3.1994 gününde, gözaltında bulunan M. Hatip Dicle ve Orhan Doğan, TBMM Başkanlığı'na DGM'ce gönderilen ve imzaları da bulunan tutanakda: "ayrı ayrı savunma yapmak bizim ihtiyarımıza kalmış bir husustur.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin vereceği karar önceden bellidir. Bu sebeple savunma hakkımızı kullanmayacağız, bir başkasını da yerimize savunma hakkımızı kullanmak üzere vekil tayin etmeyeceğiz, savunma hakkımızı başkasına devretmeyeceğiz" demişlerdir. Bu tutanak ayrıca Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Savcısı tarafından da imzalanmıştır. Bu durumda M. Hatip Dicle'nin kendisini savunmaktan vazgeçtiğinin kabulü gerekir. Görüşmeler sonucunda 298 sayılı kararla yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına, İçtüzüğün 53. maddesine uygun olarak işaret oyuyla karar verilmiştir.

Hazırlık Komisyonu, Karma Komisyon ile TBMM Genel Kurulu'nun 79. birleşimine ilişkin görüşme tutanaklarından açıkça anlaşılacağı gibi, M. Hatip Dicle'nin komisyonlarda

savunmasını yaptığı Genel Kurul'da da savunma yapmaktan vazgeçtiği anlaşıldığından bu yönden Anayasa ve İçtüzük kurallarına aykırılık savları yerinde görülmemiştir.

B- Esas Yönünden Aykırılık Savlarının İncelenmesi

a- Yasama Dokunulmazlığı ve Sorumsuzluğunun Anlamı

Bütün demokratik ülkelerde, Yasama Meclisleri üyelerine, yasama görevlerini gereği gibi yerine getirebilmelerini sağlamak amacıyla bazı bağıışıklılıklar ve dokunulmazlıklar tanınmıştır. Yasama Meclisi üyelerini bu biçimde diğer vatandaşlardan farklı bir statüye bağlı tutmanın amacı, kuşkusuz onları ayrıcalıklı ve hukukun üstünde bir grup durumuna getirmek olarak anlaşılamaz.

Yasama dokunulmazlığı, bir amaç olmayıp milletvekillerinin halkın iradesini meclise tam olarak yansıtarak millî iradenin eksik siz gerçekleşmesini sağlamalarının aracıdır.

Anayasa'nın 83. maddesi "Yasama dokunulmazlığı" başlığını taşımakta ise de içeriğinde yasama sorumsuzluğu ve yasama dokunulmazlığı olmak üzere farklı iki kurum düzenlenmektedir. Maddenin birinci fıkrasında, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin, Meclis çalışmalarındaki oy ve sözlerinden, Mecliste ileri sürdükleri düşüncelerden, o oturumdaki Başkanlık Divanının teklifi üzerine Meclisçe başka bir karar alınmadıkça bunları Meclis dışında tekrarlamak ve açığa vurmaktan sorumlu tutulamayacakları belirtilmektedir.

Maddenin ikinci fıkrasında ise, seçimden önce veya sonra bir suç işlediği ileri sürülen bir milletvekilinin, Meclisin kararı olmadıkça tutulamayacağı, sorguya çekilemeyeceği, tutuklanamayacağı ve yargılanamayacağı kuralı konulmuş, yalnızca ağır cezayı gerekti ren suçüstü hali ile seçimden önce soruşturmasına başlanılmış olmak koşuluyla Anayasa'nın 14. maddesindeki durumlar bu hükmün dışında bırakılmıştır.

Anayasa'nın 83. maddesinde; yasama dokunulmazlığının hangi durumlarda kaldırılabilceği belirtilmediği gibi Meclis İçtüzüğünde de bunun koşullarına ilişkin herhangi bir hükme yer verilmediği görülmektedir. Ancak, bu durum yasama organının dokunulmazlığı kaldırma konusunda mutlak bir takdir yetkisine sahip bulunduğu anlamına gelmemektedir. "Dokunulmazlık" kurumunun, kabul ediliş nedeni ile tarihsel gelişimi yasama organının dokunulmazlığın kaldırılması konusunda mutlak değil sınırlı bir yetkiye sahip olduğunu göstermektedir. Dokunulmazlık kurumuna Anayasa'da yer verilmesi, bu kurumun temelini oluşturan kuralların ve amaçların da Anayasal kural ve amaçlar yönünde biçimlenmesini gerektirir. Kuşkusuz anayasakoyucunun yasama dokunulmazlığına 83. maddede yer vermekle güttüğü erek, yasama görevini yürütenlerin bu görevi her türlü kaygı ve baskıdan uzak olarak güvenceli bir biçimde ve gereği gibi yapmalarını sağlamaktır. Diğer bir deyişle, yasama dokunulmazlığının amacı, milletvekillerinin, keyfi bir ceza kovuşturmasıyla, geçici bir süre için de olsa, görevlerini yapmaktan alıkonulmalarını önlemektir. Böyle olunca, yasama organının bu konudaki takdiri, kurumun Anayasa'ya getiriliş amacıyla sınırlıdır.

Anayasa'nın 85. maddesinde "Yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına veya üyeliğin düşüğüne Meclisçe karar verilmesi hallerin de, karar tarihinden başlayarak bir hafta içinde, ilgili üye veya Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinden herhangi biri, bu kararın, Anayasa veya İçtüzük hükümlerine aykırılığı iddiasıyla iptali için Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Anayasa Mahkemesi, iptal istemini onbeş gün içinde karara bağlar." denilmektedir. Buna göre TBMM'nin dokunulmazlığın kaldırılması yolunda aldığı kararların, Anayasa Mahkemesi'nce yalnız Anayasa'ya uygunluk yönünden değil aynı zamanda İçtüzük kurallarına uygunluk yönünden de denetime bağlı tutulması öngörülmüştür.

TBMM'nin bu konuda aldığı kararların denetiminde isnadın ciddiyeti ve siyasal maksatlara dayanıp dayanmadığı üzerinde durulmalıdır. Ayrıca bu kararlar dokunulmazlığın bir anayasal kurum olarak kuruluş amacına da uygun olmalıdır.

Yasama dokunulmazlığının kaldırılması, ceza kovuşturmasının açılması ya da ceza verilmesi niteliğinde olmayan, yalnızca yasama meclisleri üyelerini kimi ayrık durumlarda üyelik teminatından sıyrarak adalet karşısında öteki yurttaşlarla bir düzeye getirmekten ibaret bir işlemdir. Yasama dokunulmazlığı kaldırılan milletvekili ceza yargılamasında herhangi bir yurttaş gibidir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve yasalarının tanıdığı bütün güvencelerden yararlanabilir. Tüm vatandaşlara uygulanan hükümler ona da aynen uygulanır. Bu bağlamda gözlem altına alınabilir, sorguya çekilebilir, tutuklanabilir ve sonuç olarak herhangi bir yurttaş gibi yargılamanın bütün kurallarına bağlı olur.

b- Olayın İncelenmesi

1- Dokunulmazlığın Kaldırılmasına Neden Olan Eylemlerin Sorumsuzluk Kapsamında Olup Olmadığı Sorunu:

Anayasa'nın 83. maddesinin birinci fıkrasında yer alan yasama sorumsuzluğunun amacı, TBMM üyelerinin Meclis çalışmalarında görevlerini yaparken söyleyecekleri söz ve düşüncelerinden ve belirtecekleri oylarından dolayı herhangi bir soruşturmaya uğramalarını önlemektir.

İptal istemlerinde, dokunulmazlığın kaldırılmasına konu olan eylemlerin, parti programı doğrultusunda düşünce açıklamaları olduğu ve daha önce de Meclis kürsüsünde söylendiği ileri sürülmektedir.

Yasama dokunulmazlığı kaldırılan M. Hatip Dicle'nin, milletvekili sıfatını kazandığı 6.11.1991 gününden dokunulmazlığının kaldırıldığı 2.3.1994 gününe kadar yayımlanmış bulunan Meclis tutanaklarının incelenmesinden, Meclis Genel Kurulu'nda 30 Mart 1993 günü, 84. Birleşimde yaptığı konuşmadan başka bir konuşmasının bulunmadığı, bu konuşmanın da, üzerine atılı suçu oluşturduğu ileri sürülen söz veya eylemlerden, değişik ve ilgisiz olduğu görülmektedir.

Bu nedenle, adı geçen 83. maddeye ilişkin Anayasa'ya aykırılık savı yerinde görülmemiştir.

2- Suçlamanın, dokunulmazlığın kaldırılmasını gerektirecek ciddilikte olup olmadığı sorunu :

M. Hatip Dicle'ye yüklenen, yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına yol açan suçlamanın dokunulmazlığın kaldırılmasını gerektiren ciddilikte olup olmadığı konusunda bir sonuca varmak için, suçlamanın dayanaklarına inilmesi zorunludur.

Bu konuda yapılacak inceleme delillerin takdiri niteliğinde değildir. Delillerin takdiri, hükme yönelen bir değerlendirme ve ölçme olup, suçun işlenip işlenmediğini araştıran ve ceza yargılama sı yapan yargı yerlerine özgü bir yetkidir. Burada yapılacak inceleme ise, yüklenen suçun işlenip işlenmediği yönünden değil, yalnızca suçlamanın ciddî olup olmadığı yönündendir.

Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının 1992/3 sayılı fezlekesine göre; M. Hatip Dicle'ye yüklenen suç Türk Ceza Yasası'nın 125. maddesi kapsamındadır Bu maddede; Devlet topraklarının tamamını veya bir kısmını yabancı bir devletin

hakimi yeti altına koymak veya Devletin istiklâlini tenkise veya Devletin hâkimiyeti altında bulunan topraklardan bir kısmını devlet idaresin den ayırmaya yönelik eylemde bulunmak, suç sayılmakta ve faili için uygulanacak ceza belirlenmektedir.

Fezlekedede, M. Hatip Dicle'nin Türkiye Cumhuriyeti topraklarını bölüp parçalamak amacıyla hareket ettiği ve PKK terör örgütü ile ilişki içinde bulunduğu, yurt içinde ve dışında Türkiye aleyhine, PKK lehine kamuoyu yaratmak, uluslararası kuruluşların doğrudan doğruya veya dolaylı olarak PKK lehine Türkiye'ye müdahale sini sağlamak ve güvenlik güçlerini PKK karşısında pasifize etmek için propaganda yaptığı, operasyonlar sonucunda büyük kayıplar veren PKK'yı desteklemek için basın bildirisini yayımlayarak 12.11.1992 günü Abdullah Öcalan'ın emri ile açlık grevi yaptığı, Kürt halkının soy kırım yöntemleri ile ezildiğini söylediği ve Türkiye Cumhuriyeti'nin 21-23 Mart 1992 Nevroz kutlamaları ile, 18-20 Ağustos 1992 tarihinde savunmasız halkı katlettiğini, Şırnak kentini bombaladığını, şehri yağmaladığını söylediği, sürüp giden bu eylemlerden her biri nin bir zincirin halkaları olup, birbirinden ayrılmasına olanak bulunmadığı, devletin varlığına yönelik bir tehlike suçu olan Türk Ceza Kanunu'nun 125. maddesindeki fiilin oluşması için neticenin meydana gelmesi gerekli olmayıp bu suçta hazırlık hareketlerinin de suçun oluşması için yeterli olduğu, sanığın tüm eylemleri birlikte ele alındığında üzerine atılı suçun oluştuğu ileri sürülmektedir.

Karma Komisyon, Diyarbakır Milletvekili M. Hatip Dicle'nin gündemde bulunan ve aynı suçlamalarla ile hazırlanan diğer dosyalarını da bu dosya ile birlikte değerlendirerek, adı geçenini yaptığı her konuşma ve çalışmada Türkiye Cumhuriyeti'nin birliğini bozmaya yönelik bir ısrarın içerisinde bulunduğunu; devletin ve cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmeye yönelik bu isnad karşısında, demokrasinin devleti yıkmak, ülkeyi bölmek için bir araç olarak kullanılmayacağı düşüncesinden hareketle Türkiye Büyük Millet Meclisinin manevî şahsiyetinin korunması, kamu düzeni ve kamu yararı açısından gecikilmeksizin kararı yargı organlarının vermesinin doğru olacağı görüşü ile dokunulmazlığının kaldırılması yönünde karar vermiş, bu karar TBMM Genel Kurulu'nca da aynen benimsenmiştir.

Bu aşamada üzerinde durulması gereken konu, suçlamanın ciddî olup olmadığıdır. Suçlamanın ciddiliğine ilişkin kanıtlar incelenirken M. Hatip Dicle'ye yüklenen suça ilişkin ve TBMM komisyonları ve Genel Kurulunda ele alınan dosyalar birlikte değerlendirilmiştir.

Diyarbakır milletvekili M. Hatip Dicle hakkında Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı'nca hazırlanan 1992/3 fezleke sayılı dosya da;

- Savaşta diyalogdan hükümetin kaçındığına dair bildiri. (Dosya Dizi No: 89)

- "Türkiye'nin 70 yıldır ırkçı, asimilasyoncu, baskıcı politikalar güttüğü Kürt kimlikli kimselere eşit davranılmadığı gibi bunu ileri sürenlerin bölücü diye cezalandırıldığı, Kürt sorununu çözmeye çalışan konuşma ve yazıların sahiplerinin terörist sayıldığı, 1925-1938 arasında Dersim'de soykırım yapıldığı, Kürt halkıyla ilgili çalışma yapanların işkenceye tabi tutulduğu, 18-20 Mart'ta Şırnak'ın yağmalandığı, köylü öldürülüp PKK mensubu öldürdük diyerek Kürt-Türk düşmanlığının körüklendiğini, bu nedenlerle açlık grevi yaptıklarını" şeklinde bildiri yayımlayarak açlık grevi yapmak.

-Belçika'da yayımlanan "La libre Belgique" gazetesine "bizi gerillanın ortaya çıkışını desteklemeye, Kürt halkına uygulanan şartlar mecbur tutuyor. Silahlı gerillayı desteklemek zorundayız.", "Parlamento da demokratik tartışma yok. Alternatif yok.", "bize kuvvetle işkenceyle cevap veriliyor.", "eğer Türklerle aynı haklara sahip olursak federasyonu reddetmeyiz. Bağıımız devlet bir ideal teşkil eder.", "Türkiye bu silahları bize karşı kullanıyor. Bu silahları Türkiye'ye vermemek lazım.", "1923'ten bu yana ulusal kurtuluş mücadelesi

veriyoruz. Lozan Andlaşması Kürdistan'ı böldü. Fakat bir Kürt Kürdistan'ı yok.... insan gibi yaşamayı ve başkaldırıyla aynı siyasî haklara sahip olmayı istiyoruz. Masaya oturup siyasî çözümler aramayı istiyoruz. Bir federasyonu peşin olarak reddetmiyoruz.", "...askerler ateş ettiler, 15 kişiden fazla insan öldü, Kürtler ise buna kepenklerini kapatarak cevap verdiler. Askerler ise yangın bombalarıyla geldiler." şeklinde beyanat verdiğine dair Sabah Gazetesi'nin 10.1.1992 günlü haberi (1 ve 2), Adalet Bakanlığı yazısı ekinden Dışişleri Tercümesi. (Doya Sıra No: 36-39)

-Anadolu Ajansına "PKK halk içinde taban bulmuş bir hareket tir. Beni ve arkadaşlarımı parlamentoya Kürt halkı gönderdi. Bu sorun TBMM içinde çözülmezse, Doğu'da çok kan akar." şeklinde beyanatını içeren 19.1.1992 günlü Tercüman haberi (Dosya haberi geçen muhabirin ifadesi (21) Anadolu Ajansı bülteni (22), 16.12.1992 tarihli Zaman (24), (25), Milliyet muhabiri Sinan Toros'un ifadesi (32)

- Abdullah Öcalan'la görüşülmesi gerektiğini, Apo'nun kendi siyle görüşmeyeceklerini bildiği için 22 milletvekili ile görüşünler dediğini belirttiği ve Belçika'da "Bağımsız Kürt Devleti kurmak istiyoruz demediğini ifade ettiği 12.1.1992 günlü Milliyet (10)

Viyana'da yaptığı basın toplantısında;

- "PKK terörü haklı ve meşrudur", "Biz ... siyasî çözümden yanayız ... bir kere başvurulmuş Devletin şiddete son vermesi lazım. Yoksa karşı şiddet her zaman olacaktır. Kimse Kürtlerin mermilere çiçekle cevap vermesini bekleyemez" dediğini ve Filistin ile Elsalvador sorunları ile PKK sorununu benzettğine ilişkin 10.1.1992 günlü Milliyet.

- Benzer nitelikte ve şiddeti istemediklerini ancak mecbur olduklarını belirttiği Avusturya Radyosunda yapılan röportaj (Adalet Bakanlığı yazısı eki 48)

- PKK'nın HEP'li milletvekillerine direktif verdiğine dair 23.11.1992 günlü Hürriyet'te yayımlanan makale (79)

- 3.9.1992 günlü Milliyet'te çıkan "PKK tabanda tutmuştur. Çözümü istemeyen PKK değil devlettir", "HEP milletvekilleri olarak sorunun çözümünde bizim de yapabileceğimiz çok şey var. PKK'nın elinde esir bulunan askerlerin kurtarılmasına kadar birçok etkinlik te bulunabiliriz." şeklindeki beyanatı (91) ve gazetecinin ifadesi (97)

- 21.9.1992 günlü, 2. HEP Kongresinde yaptığı özetle "Gaspedilen bütün ulusal haklarını, kendi geleceğini belirleme hak kını, dünya uluslarının eşit haklı bir üyesi olması azim ve kararlı lığındadır. Kürt halkı gemileri yakmıştır. Dönüş yoktur. (222) Biz ulus olduğumuzu söylüyoruz. Güney Afrika, Afrika Ulusal Kongresini, İsrail FK.Ö.'nü terörist olarak nitelerken ne kadar haklı ise TC. de PKK'yı nitelerken o kadar haklıdır. Cenevre Sözleşmesine göre savaşı taraftır. İlan edilmemiş bir savaş var. Ordu var, geniş çatışma ve bir bölgede hakimiyet var. Diğer ülkeler tanıyor, üniforma açıkça giyiliyor. Cenevre Anlaşmasına göre bir savaş var. Bir tarafı TC. bir tarafı PKK'dır. Silahlı güç çekilince Kürt halkı kendi kararını verecektir. Referandum özgürce yapılacaktır. Düşmanlık tohumları iyice ekilmişse Kürt halkı birlikte yaşamaktan yanadır. Şiarımız şehitlerin kanıyla yazdığı, halkımızın mücadele ruhundan kaynaklanan direnmek, yaşamaktır. TC. üst düzeyi savaş suçlusudur. Son günlerdeki gerilla savaşında oğlum serhinanda şehitler kervanına katıldı." şeklindeki 5 kişinin çözdüğü ve 43 sayfa olduğu belirtilen 12 sayfalık konuşma metni (223)

- Bir teröristin üzerinden çıkan bandın çözümünde PKK lideri Abdullah Öcalan'ın Türkiye Cumhuriyeti'nde milletvekili seçilen bu şahsı militanları seviyesinde görerek örgütle ilgili talimatlar verdiği anlaşılmaktadır. (DS. No 254)

Bu durumda M. Hatip Dicle'ye yöneltilen suçlamanın, milletvekilliği dokunulmazlığının kaldırılmasını gerektirecek ciddilikte olduğu sonucuna varılmıştır.

3- Dokunulmazlığın Kaldırılması Kararının Siyasal Amaçlarla Alınıp Alınmadığı Sorunu

Yasama dokunulmazlığı, yasama organı üyelerini siyasal ikti darlara karşı işlevleri yönünden korumak amacıyla tarihsel bir gelişmenin sonucunda oluşmuştur. Dokunulmazlığın temelde yasama organı üyesinin şahsında, yasama işlevini koruduğu bir gerçektir. Bu kurumun amacı parlâmento üyelerine bir ayrıcalık sağlamak olma yıp, onları siyasal nedenlerle açılacak kavuşturmalara karşı korumaktır. Dokunulmazlığın, kızgınlıkla siyasal amaçla karşıtları sindirmek ya da kimi düşüncelerin parlamentodan dışlanmak için kaldırılmaması gerekir.

Dokunulmazlığın kaldırılması kararında siyasal amaçların etken olup olmadığının saptanması için, dokunulmazlığın kaldırılma isteminde karara kadar olan süreç içindeki işlemlerdeki davranışlar, dokunulmazlığın kaldırılmasına karar veren çoğunluğun tutumu, komisyon ve genel kuruldaki konuşmalar, dokunulmazlığın kaldırılmasına yol açan suçun niteliği, ileri sürülen gerekçeler ve doğruluğu, ortaya konulan kanıtlar, kararın alındığı dönemin genel siyasal ortam içinde kararın alınmasında uygulanan yöntemler gibi hususlar, alınan kararın salt politik amaca yönelik olup olmadığını aydınlatacaktır.

Bu bağlamda, öncelikle üzerinde durulması gereken konu, dilekçede biçime ilişkin iptal nedenleri arasında ileri sürülen ancak, bu başlık altında incelenmesi uygun görülen, parti meclis gruplarında dokunulmazlık konusunun tartışıldığı, açık ya da gizli kararlar alındığı, bunun da amacın siyasî olduğunu gösterdiği yolundaki savlardır.

Anayasa'nın 83. maddesinin son fıkrasında, "Türkiye Büyük Millet Meclisi'ndeki parti gruplarınca, yasama dokunulmazlığı ile ilgili görüşme yapılamaz ve karar alınamaz." kuralı konulmuştur. Maddedeki "görüşme yapılamaz" ve "karar alınamaz" sözcüklerinin anlamı üzerinde durulması gerekir. "Görüşme" bir konu üzerinde konuşmak ve tartışmaktır. "Karar alma" ise bir konuda sonuca varmaktır. Anayasakoyucunun 83. maddenin son fıkrasındaki bu sözcükleri hangi anlamda kullandığını saptayabilmek için, bu düzenlemenin amacı belirlenmektedir. Anayasa'da siyasal parti grupların da dokunulmazlıkların kaldırılması konusunda, parti üyelerinin görüş ve düşüncelerinin tartışılarak ortaya konulmasını ve milletvekillerini bağlayıcı bir karar alınmasını önlemek amacıyla bu hüküm getirilmiştir. Çünkü, parlâmenter rejim, günümüzde siyasal partiler düzeni ile işlemekte, parlâmenterlerin bağlı buldukları partilerinin aldığı kimi grup kararlarına uymaları, bir zorunluluk sayılmaktadır. Parti disiplini gerçekleştirilemeyen partilerin ise, iktidar ya da muhalefet sorumluluğunda önemli güçlüklerle karşılaşabilecekleri kabul edilmektedir. Bu nedenledir ki Anayasa'da, dokunulmazlığın kaldırılmasına ilişkin konularda, milletvekillerinin hiçbir biçimde bağlı buldukları partinin tutumundan etkilenmelerini istemediği ve parti disiplini olmadan kendi vicdanî sorumlulukları ile davranmaları belirlendiği için, hukuksal yönde bağlayıcı parti grup kararı alınamayacağı ve parti disiplini nin bu konuda işletilemeyeceği kurala bağlanmıştır. Böylece Anayasa'da, dokunulmazlık konusuna verilen önem ve gösterilen duyarlık bu kuralla pekiştirilmiştir.

Dilekçelerde ileri sürülen bu konudaki sav hakkında sağlıklı bir sonuca ulaşılabilmesi için, Türkiye Büyük Millet Meclisi Doğru Yol Partisi, Anavatan Partisi ve Refah Partisi Grup

Esas Sayısı:1994/4
Karar Sayısı:1994/23

Başkanlıklarından karar öncesi günlerde yapılan grup toplantıları ile ilgili tutanaklar TBMM'den getirilerek incelenmiştir.

Refah Partisi'nin 11.3.1994 günlü cevap yazısında; partinin grup toplantılarında tutanak tutulmadığı, 17.2.1994 ve 24.2.1994 ve 1.3.1994 tarihlerinde olmak üzere üç grup toplantısı yapıldığı, bu toplantılarda ise Meclis çalışmaları ile yerel seçim çalışmalarının görüşüldüğü, dokunulmazlık dosyaları üzerinde bir görüşme olmadığı gibi grup kararı da alınmadığı bildirilmiştir.

Anavatan Partisi'nin 9.3.1994 günlü yazısı ekindeki 15.2.1994'den sonraki grup toplantı tutanakları incelenmiş, dokunulmazlık dosyalarına ilişkin konuşma, görüşme yapılmadığı ve karar alınmadığı görülmüştür.

Doğru Yol Partisi'nin 9.3.1994 günlü yazısında ise grup toplantılarında tutanak tutulmadığı, Genel Başkanın basına açık olarak yaptığı konuşmaların teyp bandına alındığı belirtilmiş, 22.2.1994 ile 2.3.1994 günlü konuşma metinleri yazı ekinde Anayasa Mahkemesi'ne gönderilmiştir.

Başbakanın 22.2.1994 tarihinde basın mensuplarının da bulunduğu DYP grubunda yaptığı konuşmada, Bosna-Hersek, Kıbrıs, mahallî idare seçimleri, terör, ekonomik sorunların yanısıra DEP milletvekillerinin dokunulmazlıklarının kaldırılmasına ilişkin kişisel düşüncelerini de açıkladığı görülmektedir. DYP grubunun 2.3.1994 günlü toplantısında da Başbakan, Bosna sorunu, esnafa yapılan yardımlar, terör ve PKK'nın eylemlerine değinmiştir.

Görülüyor ki, Başbakan, DYP grubunda basına açık olarak yaptığı konuşmalarda diğer konuların yanısıra, dokunulmazlıkların kaldırılması konusunda kişisel düşüncelerini ortaya koymuş, ancak bu konuda grupta görüşme yapılmadığı gibi bir karar da alınmamıştır. Başbakanın konuşması tek taraflı bir düşünce açıklaması niteliğinde olup yapılan bir görüşmenin parçası da değildir. Ortada bir grup kararı da bulunmadığına göre, bu konuşmanın bağlayıcı nitelikte olduğu düşünülemez. Sonuç olarak Başbakanın konuşmalarının, işlemin esasına olumsuz etki yaparak onun iptalini gerektirecek parti grubu görüşmesi ve kararı olarak nitelenmesine olanak bulunmadığından, bu sav yerinde görülmemiştir.

Öte yandan, iptal isteminde bulunanların dayandığı uluslararası sözleşmeler savunmalarını doğrulamamakta, bu metinlerin koruduğu devlet yapısı ve öğeleriyle yasakladığı eylemler gözetildiğinde itiraz geçersiz kalmaktadır.

V- SONUÇ :

Diyarbakır Milletvekili M. Hatip Dicle'nin yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına ilişkin, 3.3.1994 günlü, 21866 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan, 3.3.1994 günlü, 298 sayılı Türkiye Büyük Millet Meclisi Kararı'nın Anayasa'ya ve TBMM İçtüzüğü'ne aykırı olduğu savıyla iptaline yönelik başvurunun REDDİNE, OYBİRLİĞİYLE;

21.3.1994 gününde karar verildi.

Esas Sayısı:1994/4
Karar Sayısı:1994/23

Başkan
Yekta Güngör ÖZDEN

Başkanvekili
Güven DİNÇER

Üye
İhsan PEKEL

Üye
Selçuk TÜZÜN

Üye
Ahmet N. SEZER

Üye
Haşim KILIÇ

Üye
Yalçın ACARGÜN

Üye
Mustafa BUMİN

Üye
Sacit ADALI

Üye
Ali HÜNER

Üye
Lütfi F. TUNCEL